

Soe Valdes

MESEC U KAVEZU

Prevela sa španskog
Bojana Kovačević Petrović

■ Laguna ■

Naslov originala

Zoé Valdés

LA CAZADORA DE ASTROS

Copyright © 2007, Zoé Valdés

Copyright © Plaza & Janés, 2007

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Robertu Garsiji Jorku, in memoriam,
i Leonori Karington, za njihovo slikarstvo.
Horheu i Margariti Kamačo,
najvećim nadrealistima među mojim prijateljima.
Ramonu i Enaidi Unsueti, Tanji i Samiru
Asafu, i Rehini Maestri, za njihovo prijateljstvo*

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

FSC

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Polagano slikanje brzih priviđenja...
Nije slikala vreme, već trenutke u kojima vreme počiva...

OKTAVIO PAS, *Priviđenja i doviđenja*
Remedios Varo, Nju Delhi, 1965.

Zahvalnica

Želim da zahvalim Dženet A. Kaplan, Lurdes Andrade, Beatris Varo, Valteru Gruenu, Isabel Kastels – mada ih lično ne poznajem – jer su autori knjiga o umetnici Remedios Varo i kataloga njenih slika koje sam najčešće koristila tokom rada na rukopisu, kao i drugim piscima, koje ću navesti na kraju romana. Pisma što se pojavljuju u ovoj knjizi odgovaraju izvornim verzijama koje su napisali njihovi pravi autori.

Hvala mom književnom agentu An-Mari Valat, meksičkoj knjižari *Gandi* i knjižari *La Sentral* u Barseloni. Takođe, mojim urednicima iz izdavačke kuće *Plasa i Hanes* Davidu Trijasu, Nuriji Tej i Rikardu Kavaljeru. S ljubavlju, hvala mom prijatelju Huliju Oljeru, zbog njegovih mudrih saveta. Slikarima Hesusu Selgasu, Hoseu Franku, Gustavu Akosti, koji su me nadahnuli svojim slikarstvom. Gustavu Valdesu, pravičnom kritičaru. Huanu Abreu i Marti, zbog njihovih blistavih ideja. I nipošto ne bih mogla da zaboravim svoje prijateljice Meksikanke Dolores Oćou i Sofiju Mendosu Palomar, koje su bile toliko ljubazne da mi iz Meksika pošalju informacije o katalonskoj slikarki.

*Neobjavljeni intervju**

N.: *Da li ste naginjali nadrealizmu i pre dolaska u Meksiko?*

R.: Da.

Ima li nečega u meksičkom okruženju što podstiče taj posebni oblik umetnosti?

Mislim da bih slikala na isti način na bilo kom kraju sveta, jer to proizlazi iz osobenog načina na koji osećam stvari. *Odakle crpate ideje? Kako dolazite do specifične teme za svaku sliku?*

Na isti način na koji se otelovljavaju i druge ideje: na osnovu nagoveštaja, asocijacija, zamisli i tako dalje.

Kada započnete neku sliku, da li već unapred znate kakvo će obličje ona imati, ili je to spontani proces u kojem se tema razvija mehanički?

---

* Beleške koje je Remedios sopstvenom rukom zapisala prilikom jednog intervjuja (nije mi poznato s kim). [Zabeleška Valtera Gruena.] Preuzeto iz *Remedios Varo: pismo, snovi i drugi tekstovi*, uvod i beleške Isabel Kastels. (Prim. aut.)

Da, vizuelno osmislim sliku pre nego što počnem da radim na njoj, i pokušavam da je prilagodim prizoru koji imam u glavi.

Mislite li da je nadrealizam u sunovratu?

Mislim da suštinski ne može biti u sunovratu, budući da je to čovekovo urođeno osećanje.

Je li to vrsta umetnosti za kojom vlada opšta potražnja, ili je prvenstveno namenjena kolekcionarima?

Sudeći po sve većem broju dela posvećenih tom obliku umetnosti, i po količini reprodukcija koje nastaju, verujem da je od opšteg interesa.

Koliko je, po vašem mišljenju, nadrealizam doprineo umetnosti uopšte?

U istoj meri u kojoj je i psihoanaliza doprinela izučavanju podsvesti.

Molim vas, recite nam u nekoliko reči nešto o svom životnom putu. Gde ste se rodili?

Angles. Herona. (Španija.)

Gde ste studirali umetnost?

U Školi lepih umetnosti u Madridu.

Kada ste se zainteresovali za nadrealizam?

Stupila sam u kontakt s grupom nadrealista 1937.

Pored toga što ste slikarka, da li ste i spisateljka?

Ponekad pišem kao da pravim skicu.

Da li su neki određeni kontakti ili događaji uticali na vaš stil slikanja?

Svesno, ne. Ipak, nesumnjivo su neki ljudi ili događaji uticali na to da vidim svrhu toga što slikam.

MESEC U KAVEZU

Došla sam ovamo nošena snažnom željom da posmatram more, ovo more, a ne neko drugo, drugačije more; toliko su mi pričali o njemu... ali ovo more je odviše plavo za moj ukus, boja mu je previše jarka, i zato me zaslepljuje, povređuje mi zenice čim ga pogledam, zastrašuje me čim ga dodirnem. Međutim, pesak je sitan i beo; uranjam prste u njegovu vrelinu i osećam nešto čudno, kao da sam to već činila, nekada davno, u prošlosti, prisećam se, kao da sam bila na tom mestu pre mnogo godina, a zapravo sam ovde prvi put.

Dremam opružena na pesku, sanjarim o drugim morima, onom u Santo Domingu, smaragdnomezelenom, zimi srebrnastom, baš kao na Kubi, i onom u Sen Malu, u Francuskoj, na Smaragdnoj obali – otuda i potiče to ime. Opsednuta potrebom da ponovo osetim miris, ukus, neopisivo prisustvo kubanskog mora, nasukala sam svoje telo na druge žalove, uplovila sam u dubine drugih okeana, u želji da pronađem temperaturu valova koji su uljuljkali moje detinjstvo, moju mladost, u plavetna prostranstva Kohimara.

Ja sam žena u potrazi za morima, osmehujem se u sebi, a ovo je najveće more na svetu, Tihi okean, koji to baš i nije (toliko tih, hoću reći), zbog svojih neprestanih bura. To more je lepo, ima svoju priču, to je more koje pripoveda, premda je zgusnuto, hermetično; u svakom slučaju, vredelo je truda

doputovati iz Pariza u Akapulko. Upravo sam dovršila jedan odviše dugačak i iscrpljujući esej o smehu, i istini za volju, zbog toga nisam osećala očekivanu radost. Potom sam kupila kartu u nameri da se vidim s osobom koja me u životu najviše zasmehava, sa svojim prijateljom Ramonom Unsuetom.

I evo me ovde, pred ovim morem koje je naizgled mirno, koje na obali krasi penušavi, srebrnasti talasi.

Otkrivam da se nedaleko od mene nalazi još jedna osoba. Neka žena. Na plaži smo samo nas dve. To je normalno, sada je šest ujutro, tek sviće. Kome bi palo na pamet da se šeta u ovo doba? Po svojoj prilici, njoj i meni. Nisam mogla da spavam, satima sam hodala u nameri da razbistrim um, da pronađem uzrok svoje nesanice, ovde, na žalost žamor-nih valova... i ništa, ništa novo, shvatila sam da ne uspevam oka da sklopim jer se moram vratiti u Pariz i smesta početi da pišem. Priželjkujem da iznova uronim u neki drugačiji posao, u pisanje nečega istinski različitog od svega što sam do sada uradila. Kada čovek živi sa sumnjama, nije mu lako da probudi uspomene.

Žena se naprasno zaustavila, do maločas se nervozno šetkala s jedne strane na drugu, gazila majušne puževe. Grubo namešta bretele svoje dekolto-vane haljine, koja joj obnažuje ramena, leđa i sve do međugruđa. To je sitna žena, malih grudi. Sada polagano pleše, pevuši neku pesmu koju jedva uspevam da razaberem, povetarac – mada nije odviše jak – rasipa i razuzdava njene reči, mislim da je posredi neka pesma na francuskom: „*et le vent du nord...*“ Crvenkasta kosa joj izgleda kao tunika na toj prozračnoj, svetloj koži. Osmehuje se i posmatra liniju koju su utisnule njene bosc noge u pesku. Talas nailazi i povlači se, razlivajući njene tragove.

Žena izgleda kao da leti, lice joj ima oštre crte kao da je ptičje. Prilazi mi, gledam na ručni časovnik i pomišljam da će me upitati koliko je sati, ali to se jednostavno ne dešava. Saginje se pokraj mene, susrećemo se licem u lice, jer se i ja naginjem; stavlja ruke na moje, zatrpava ih mokrim peskom.

– Ti si žena koja posmatra okeane. Ja sam žena koja lovi zvezde – mrmlja.

Zenice joj živo sevaju.

Pariz, 14. jul 1986.

Bilo je oko osam sati, rano smo završili s večerom, to jest on, jer ja nisam okusila ni zalogaja. Moj muž je halapljivo progutao komad hleba umočen u sos koji mu je ostao u tanjiru, a onda je prožderao i moje ostatke. S prikrivenim gađenjem, pokupila sam tanjire sa stola, u nameri da operem sudove u tišini.

– Večera ti je bila grozna – prigovori mi ON, Veliki Intelektualac, moj suprug, moj vlasnik, moj gazda.

– Šta si očekivao da napravim od jedne konzerve boranije, dva jajeta i pirinča od pre nedelju dana? – uzdahnula sam.

– Nisi mi stavila ni dovoljno hleba. Da se ne baviš čitanjem i pisanjem onog sranja od poezije, ne bi zaboravila da kupiš više hleba.

– Ne, nisam zaboravila. Ceo baget koji sam kupila danas po podne slistio si sam, zar se toga ne sećaš?

– Zaveži, ovde ja naređujem – podsmevao se. – Ja sam kralj proze, intelektualac ove kuće, da se nisi usudila ništa više da pišeš... Već sam te upozorio da se ne praviš pametna.

– Kada si me upoznao, ja sam već uveliko pisala.

– Pisala si, pisala si – siktao je. – Tih svojih nekoliko bednih pesama zoveš pisanjem?

Odustala sam od rasprave jer je bio nepopravljiv. Obri-sala sam ruke o kecelju, skinula je i smestila se na tamnosivi kauč, a potom uzela daljinski i uključila televizor.

– Trebalo je da kupiš dva bageta – rugao se.

– S kojim parama? Dao si mi jedva dovoljno za jedan.

– Nisam milioner. Ja sam ubogi pisac, i s platom koju primam u Unesku ne mogu da kupim ni knjige koje su mi potrebne da se obrazujem. A da, ugasi televizor, taj mrski aparat me sputava, ne dozvoljava mi da se usredsredim na svoja razmišljanja. – Mrski aparat koji on gleda krišom, kao i svaki zavisnik, odan najgorim programima.

Ponovo ista pesma, ona o lupanju glavom o zid plača. Ugasila sam TV, nisam bila raspoložena da slušam njegova sranja. Pošla sam u spavaću sobu; htela sam da dovršim čitanje *Čarobnjaka* Džona Faulsa.

Pošao je za mnom, tiho, zelenih i balavih očnjaka. Kada me je zatekao s knjigom u ruci, razbesneo se; ništa ga ne bi razgnevilo više nego da me vidi kako u osami čitam ili pišem za noćnim stočićem. Počeo je da me vređa, kipteći od besa, van sebe. Kao po navici, pokrila sam lice podlakticom; znala sam da se čin koji tako počinje završava nesrećno, pljuvanjem po mojoj glavi, pesnicama u lice, po mogućnosti u oči, udaranjem nogama u donji deo stomaka, i da ću na kraju krvariti sklupčana na tepihu, bez svesti. Ili završiti zaključana nedelju dana u kupatilu, na hlebu i vodi, za kaznu.

Ali ovoga puta mi je iscepao haljinu, uhvatio me za kosu i odvukao do ve-ce šolje. Glavu mi je silovito udarao o nju; nekim čudom nisam izgubila ni svest ni zube, ali mi je rascepio arkadu. Krv mi je slepila kapke desnog oka. Ne pričam o tome da bih sebe prikazala kao žrtvu, premda sam to zaista

bila, već zato što žena u takvim situacijama oseća ogromnu sramotu; to je razlog zbog kojeg ćutimo, zbog kojeg žena želi samo da umre.

Potom me je, kao da sam jeftina igračka, nasilnički odveo do sobe, bacio me na krevet, otkopčao šlic, izvadio svoju karu lepljivu od prljavštine i silovao me. Nisam osetila ništa, čak ni bol. Uostalom, poslednjih godina gotovo nikada nisam imala orgazme s njim, uglavnom se sve svodilo na silovanja, manje-više uz moj pristanak. Nije to bilo prvi put da me neko siluje, ne samo fizički. Svršio je zadovoljno, vratio svoj polni organ na mesto, zakopčao šlic na pantalonama i nasmejao se podrugljivo, tražeći moj pogled. Nisam pobegla od njega; naprotiv, uprla sam svoje besne zenice u njegove.

Uz napor sam ustala s kreveta, popila aspirin i odmah se istuširala. Stavila sam gazu na povređenu arkadu, ali to nije bilo dovoljno, krvarila je bez prestanka. U kutiji za prvu pomoć pronašla sam samo aspirin i hanzaplast, koji mi nije mnogo pomogao. Zatvorila sam poseklinu šećerom i flasterom, koji uopšte nije bio to, već debela i gumasta samolepljiva traka za pakovanje pošiljki, na kojoj je pisalo „*fragile*“. Pogledala sam se u ogledalu; užasno sam izgledala, ali u nedostatku prikladnog zavoja, nisam imala drugo rešenje.

Obukla sam se, uzela torbu i zalupila vrata za sobom.

– A kud si ti to, kog vruga, pošla? – viknuo je razdražen.

– Da gledam vatromet, kod Ajfelove kule! – Glas mi je bio isprekidan, plakala sam. Ne znam zašto sam plakala, jer me takvi događaji više gotovo uopšte nisu žalostili. Mislim da sam plakala po inerciji. Obrisala sam suze besnim pokretom.

Saksije s geranijumima koje sam posadila prethodnog dana letele su sa šestog sprata i padale nasred unutrašnjeg dvorišta. Bacaio mi ih je na glavu; tu scenu je napravio da bi mi se osvetio što bežim. Nastavila sam svojim putem.

U Ulici Sen Dominik, koju Ajfelova kula u daljini preseca na dva dela, nije bilo ni žive duše. Ljudi su se skupljali u podnožju tornja, sunce se još uvek poigravalo s odsjajima na ukrasima u zastakljenim izlozima. Pogledala sam na sat: 21.30.

Ubacila sam novčić u otvor na telefonu u govornici koja se nalazila na ulazu u stanicu metroa La Tur Mobur.

– Zdravo, ja sam.

– Željno sam iščekivao tvoj poziv, ljubavi.

– Želiš li da se vidimo?

– Naravno, trebaš mi. Uostalom, znaš da uvek želim da se vidimo.

– Ne, ne uvek. Gde?

– Ovde, kod kuće?

– Više bih volela da se vidimo negde blizu moje kuće, kod tornja, tako mi neće trebati previše vremena da se vratim.

– Zvučiš čudno. Jeste li se opet svađali?

Ponovo sam briznula u plač, jedva sam uspevala da govorim. Mrzela sam samu sebe, pretvarala sam se u Ženu koja plače, *La femme qui pleure*, kao na portretima kojima je Pika-so ponižavao Doru Mar.

– Odmah dolazim. Vidimo se za pola sata kod ringišpila.

Spustila sam slušalicu, hodajući poput robota prošla sam pored kuće u kojoj je živeo Antoan de Sent Egziperi; utešilo me je to što sam pročitala spomen-natpis sa obaveštenjem da je tu živeo autor *Malog princa*. Prešavši Marsova polja, stigla sam na dogovoreno mesto i čekala. Trebalo mu je više vremena nego što je predvideo, sat i četvrt. Moj mali princ, moj ljubavnik, čovek kome sam smatrala da mogu sve da ispričam, moj vitez spasitelj, onaj od koga sam očekivala da dođe za tren oka, kasnio je.

Otvorio je vrata na kolima da bih ušla, ali nije izašao iz njih. Opazila sam da je pio, levo oko mu je bežalo na spoljašnju stranu. Ušla sam i on je polako pokrenuo automobil.

Hiljadu puta je ponovio isti izgovor, uzrok kašnjenja bila je gužva na pristaništu, uobičajena za to doba dana.

Zaustavio je kola u jednoj ulici pokraj Marsovih polja.

– Šta ti se desilo s arkadom?

– Ništa, saplela sam se i pala na televizor.

– Čudan pad, gadno si povredila oko, otiče ti.

Okrenula sam glavu, tiho zaplakala i kroz prozor posmatrala trotoar. Uhvatio me je za bradu i uneo mi se u lice.

– Ne pokušavaj da sakriješ od mene to što je tako očigledno. Ponovo te je tukao. Kada ćeš konačno odlučiti da raskrstiš s njim?

– Ne mogu da ga ostavim. Lud je. Ubiće se. Ubedio me je da će se ubiti ako ga ostavim.

– To ni pas s maslom ne bi pojeo, on je kukavica, to o samoubistvu može da priča nekom drugom.

– Jesi li pio? – Mrzela sam kada pije, mrzim pijandure.

Klimnuo je glavom.

– Svratila mi je jedna prijateljica, Meksikanka, i popili smo par viskića...

– Koja prijateljica Meksikanka? Ne volim kada piješ. – Pogledala sam ga nepoverljivo.

Prasnulo je u grohotan smeh.

– Znači, muž te krvnički bije, a ti meni prebacuješ što pijem; to ja zovem drskošću. Koja prijateljica Meksikanka? Ne poznaješ je. Nije važno. Zove se Magda. Privremeno radi za Unesco, ponekad za nas.

– Radi za nas, a ne poznajem je?

– U kancelariji je bila svega nekoliko puta, i to kada ti nisi bila tu... Zašto, šta je bilo? Nemoj mi reći da si ljubomorna.

Poljubio me je u usta, bio je to dugačak poljubac.

– Ne, nisam.

– Svratila je da mi donese ovu knjigu o nadrealizmu u Meksiku. Kaže da ima još jednu kod kuće.

Pokazao mi je knjigu na zadnjem sedištu.

– Otkud ta knjiga tu?

– Hteo sam da ti je pokažem.

Saćekao je da kažem još nešto, ali nisam ni zucnula. Bio je u pravu, bila sam ljubomorna na glupavu Meksikanku.

Ponovo me je privukao k sebi, ljubio me je preplićući jezik s mojim, dugo smo se poigrali jezicima; bila sam povijena k njemu i već me je zboleo potiljak od ljubljenja u tom nezgodnom položaju.

– Vidi šta mi radiš... – Stavio mi je ruku na nabreklinu u svojim pantalonama. – Zašto ne odemo do mene?

– Znaš... – pokazala sam na toranj – ...htela sam da vidim vatromet.

– Čuj, mislim da treba bolje da zalečiš tu ranu. Uostalom, kladim se da nisi dobro večerala. Kod kuće imam picu, sladoled, sve što znam da voliš. Osim toga, mogu i da te izlečim *comme il faut*,* dezinfekcionim sredstvom, rastvorom joda, prikladnim zavojima... A iz sobe ćemo s terase moći da vidimo vatromet.

Upravo u tom trenutku nebo je počelo da baca raznobojne varnice.

– Dobro, više ne, *trop tard*** – promrmlja žalostivo i izvadi ključ iz kola.

– Ne, u pravu si, pusti to, idemo kod tebe. – Rekoh mu izokola da upali kola.

* Franc.: Kako valja. (Prim. prev.)

** Franc.: Prekasno je. (Prim. prev.)

Ja sam imala dvadeset i šest godina, on četrdeset. Bila sam sedam godina u braku, po prvi put. On se razvodio tri puta, imao je troje dece, i priželjkivao je da sklopi četvrti brak sa mnom. Taj san ga je držao; maštao je o zasnivanju nove porodice i to mu je pomagalo da prebrodi dosadne sastanke; osećao se usamljeno, a kao i svaki muškarac teško je podnosio samoću. Moj muž nije želeo da zatrudnim, i prezirao me je, iz navike, to mu je bio hobi. Želela sam da imam troje dece, svoje, s bilo kim ko bi voleo i njih i mene.

Uzela sam knjigu koju mu je poklonila Meksikanka i prelistavala je dok mi je kroz prozor vazduh osvežavao lice. Zastala sam kod jedne reprodukcije; bila je naslovljena *Beg*, a na njoj je bila slika neke žene; ta slikarka, Remedios Varo, umela je svojom kičicom da predvidi budućnost, pisala je iz budućnosti, tkala je priču za koju ona nikad neće moći da zna da li se ostvarila.

Beg. Zadivilo me je to što par na slici beži nekakvim prevoznim sredstvom od platna. Ona upravlja vozilom pritiskajući dršku kišobrana koji se preobražava u taj brod nepravilnog oblika. Njišući se na oblacima boje karamela, kreću se ka stenama u pozadini, možda kako bi se u njih skrili kada prođu kroz gotička vrata koja vode u unutrašnjost špilje. „Zahvaljujući svojoj dovitljivosti, uspeva da pobegne sa svojim dragim, u specijalnom vozilu, preko pustinje, ka pećini.“ Tako ju je opisala sama autorka. To je slika koja predstavlja moju žudnju za slobodom.

Meksiko, 1963.

Prinosi ruku grudima, malo-pomalo je spuštajući ka predelu želuca. Taj pokret izvodi veoma diskretno; ne voli nikoga da plaši svojim bolovima, a naročito ne muža, koji upravo nazdravlja konjakom i smeška se u čast svoje žene, slikarke, ponosan na njene skorašnje uspehe.

Remedios Varo misli na taj oštri bol posred grudi; toliko je usredsređena na njega da može da zaviri u unutrašnjost svog tela, da otputuje do bola i da ga opipa jagodicom prsta, pa čak i da ga zadrži, kao što se zadržavaju otkucaji srca vezanog oker-zlatnim gajtanom.

Pali cigaretu koju je drhtavom rukom izvadila iz tašne. To je veoma originalna tašna, budući da je reč o glavi njenog oca, naravno prepariranoj. Ručka je tanušna, brada je prilično dugačka, ima oblik kaiša koji se proteže od jednog uva do drugog; rajsferšlus se nalazi ispod brade; to je nesumnjivo jedna nepraktična tašna.

Šminka usne ugruškom krvi s nedavno odsečenog prsta s ruke koju je Benžamen Pere, jedan od očeva nadrealizma i njen drugi muž, pronašao na smetlištu bolnice, u blizini ulice

u kojoj se nalazio njegov prvi dom u Meksiku. Usne joj postaju još tanje, ali joj je krunica gornje usne otekla i dobila zavodničku punoću. Budi želju da je čovek ugriže i probuši iglom.

Posmatra svoje ruke. U poslednje vreme ne prestaje da gleda svoje ruke. Tako su sitne, toliko korištene, a još uvek se nisu smežurala. Mazala je maslac između prstiju i masirala članke; i volela je da trlja ruke i kosu maslinovim uljem.

Njen prvi muž Herardo Lisaraga, veliki umetnik, voleo je njene ruke više nego bilo koji drugi deo njenog tela. Rukama je uspela da začara i svog ljubavnika Estebana Fransesa, neshvaćenog umetnika; i genija Viktora Braunera, rumunskog slikara, još jednu od svojih ljubavi, ili, jednostavno rečeno, svoju ljubav. Njene ruke, mimo toga što su bile njene, nikada nisu zanimale Benžamena Perea, muža zahvaljujući kome je zavolela Francusku i nadrealizam, jer je nadrealizam bio on. Njene ruke nisu zanimale ni Žana Nikola, avijatičara koji je leteo u njenom srcu poput heruvima.

Njen najbolji *cadavre exquis* bile su njene ruke, pergament iz snova. A ipak je Pere tvrdio da su one samo to, ruke koje obuhvataju sve, utočište, pesme, reči, mirise, utehe, karnevalske konfete, kosture, i što je najgore, uspomene.

Njenog poslednjeg supruga Valtera Gruena uzbuđivalo je i samo posmatranje njenih ruku. Ne samo zato što su još uvek bile mlade već stoga što drže predmete kao da drže kosmos.

– Kao da nisu moje, Valtere. Već starim. Starim iznutra, što je najgore.

Valter se osmehivao, udubljen u krajičak slike koju je nedavno dovršila, zvala se *Vaskrsenje mrtve prirode*. U središtu se nalazila zapaljena sveća – rekla je da predstavlja nju samu – a ukруг su u vazduhu lebdeli tanjiri i voće koji su prethodno verovatno bili na stolu. Činilo se da stolnjak levitira ukруг, nošen višim silama, skrivenom energijom.

Pre neki dan je i svojoj prijateljici Leonori Karington pomenula da ruke odbijaju da joj ostare, a ona, Leonora, bojažljiva kao i uvek, oklevala je pre nego što je odgovorila; ubrzo je to učinila grohotnim smehom, to jest gromkim zvucima i kosom razbarušenom od vetra, i konjima u kasu iscertanim u vazduhu jagodicom prsta umočenom u belance i prah od lapis lazulija. Remedios je posmatrala Leonorinu crnu kosu s plavičastim odsjajem; blago je lepršala, isprepletena s lopticama od mačjih dlaka. Purpurasta kosa, mešavina njene crvene i Leonorine plavičaste.

– To rade ludaci, ponavljam, to rade dementni, oni toliko gledaju ruke, draga Remedios. – Načinila je prenaglašen pokret glavom, nakrivivši je nepoverljivo, ili pre uznemireno.

Remedios prelistava knjigu s tvrdim koricama presvučenim crvenim somotom, priseća se i piše, i ponovo beleži snove i apsurdne primisli o različitim delovima svoga tela; ruke su joj večita tema. Nikada nije shvatala tu čudnu, opsesivnu potrebu da dohvati olovku, ili tanku kičicu; kažiprst stoji poput kljuna tukana, visi u vazduhu, spreman da napadne, da povredi.

„Noć poput masla curi iz kante za mleko i preplavljuje lukobrane na železničkim stanicama čije oči trube i rogače se.“

Benžamen je napisao to za nju, barem joj je tako rekao, možda je lagao, tako je to bilo s nadrealistima, stalno su lagali, a s vremena na vreme bi se prošetali lavirintima istine; ali potom bi uronili u želatinasto more od snova, zgusnuto od laži u obličju meduza. Nadrealisti najbolje iznova stvaraju život. U svakom slučaju, zaboravila je pre koliko godina je to napisao. Ali danas je imala utisak da je pisao za njene ruke, dakle juče.

– Remedios, Remedios! – Neko odnekud doziva njeno ime, tamo napolju, s ulice. – Remedios Varo! Lepotice Remedios!

Sutra će, tvrdi, ukrasiti rever meksičkim srebrnjakom i suncokretom, otići će u kinesku poslastičarnicu i uživati u

sladoledu od tropske jabuke dekorisanom rupicama za dugmad, naprscima i ponekom iglom za pletenje. Njen um je od ranog detinjstva neprekidno stvarao čudne, apsurdne primisli. „Nadrealističke“, naglasio bi Esteban Franses, njen ljubavnik koji bi buncao o ugrušcima i želatinu.

Leonora, mora da to Leonora doziva spolja, jedino je ona zove Lepotica Remedios. Zapravo, poklonila je svoje ime jednom kolumbijskom piscu koji je stvorio lik nadahnut njome, barem tako kaže.

– Nepoverljiva sam – šapnula joj je Leonora pre nekoliko nedelja.

– Prema čemu, ili prema kome? – upitala je Remedios.

– Prema svemu, prema svima – prošaputala je njena prijateljica – zar nisi rekla da je tvoja baba bila nepoverljiva prema svemu i svačemu?

Njena baba je šila, vezla, plela, a ona ju je crtala, pažljivo bi oivičila njeno zevanje, koje bi na kraju poprskalo vez kapljicama pljuvačke, kapljicama koje bi poskakivale iz njenog grla. Njenoj babi, gospođi koja bi uvek grozničavo zevala, razvodnile bi se oči, crvene od umora zbog tolikog upiranja pogleda u rad koji se rađao iz igala. Baba ju je naučila da šije, da veze, i da plete, brižljivo, dakle njoj je dugovala ono glavno, upoznavanje pokreta. I da, neprestano bi joj savetovala da bude nepoverljiva prema ljudima koji za sebe govore da nikada nisu ni mrava zgazili, takvi mogu biti najgori.

Starica je volela tkanine, volela je da ih miluje, i pritom bi predano posmatrala ruke, uzbuđivalo ju je to područje kratera, lave i tišine.

Donja Hosefi Sehalvo nije bilo lako da se navikne na crvenkastu kosu svoje unuke. Stalno bi govorila da je plaši jer misli da bi običan nalet vetra mogao da joj je oduva s glave, „da, ja sam je upozorila“, naglašavala bi. „Te narandžastocrvene

vlasu, tako lagane i nestabilne poput žive, u svakom trenutku mogu odleteti s vetrom.“ Iako je govorila da to što se u porodici rodila jedna crvenokosa ne može značiti ništa dobro, kasnije je menjala mišljenje, i prosudila da crvenokose osobe donose sreću. I to je nasledila od te stroge gospođe, sklonost ka sujeverju.

„Umreću rano“, pomislila je Remedios, sekund nakon svog rođenja. „Umreću rano kao i moja prva sestra.“ I njeno ime bilo je Remedios, bolje rečeno, ona se zvala Remedios po svojoj sestri, koja je umrla po rođenju.

I ona će podleći zamoru od napinjanja, potom će njena majka začeti treću devojčicu, kojoj će nadenuti isto ime, u čast prve i druge, obe preminule. Ta treća Remedios će nastaviti s tradicijom umiranja i izdahnuće bez remedija,* nikad to nije lepše sročila; ali njena svoje glava majka pokušavaće iznova, i tako *de suite*...

Sećanja su joj odlutala veoma daleko.

Izvinjava se gostima, suprugu, prijateljici, oseća se malaksalo, gleda se u ogledalu, pogled joj je pomalo staklast, objašnjava da će se povući nakratko u sobu da razbistri um, i da pokuša da olakša bol u stomaku, preterala je s hranom ili s konjakom. Ne, ljubazno se vajka, poriče spuštenog pogleda, neće dremati, mada bi joj to dobro došlo, ali nju je sijesta uvek tromila, nije pobornik sijeste poput većine Španaca, reč je o tome da više nema snage da prati tok razgovora; čak joj je i dosadno to što ostali pričaju, zuji joj u ušima.

U svojoj sobi, seda na ivicu kreveta, s pozlaćenim kovčezicom na butinama, obrubljenim lapis lazulijem u obliku skarabeja. Lapis lazuli je nijansa plave koju najviše voli, zato gotovo sve što dobija na poklon sadrži prah tog kamena.

* Lat.: *remedium* – lečiti; lek, medikament. (Prim. prev.)

Brižljivo otvara kovčezic, na vrhu je razglednica, pogled iz Industrijske ulice u Anglesu, ulice u kojoj se rodila; sleva drveće baca senku na kamenu fasadu neke zgrade. Reče sebi da treba češće da slika drveće; volela je široke krošnje u cvatu, a posebno crveni i plavetni flambojan – purpurni su joj se manje dopadali.

Ispod pronalazi onu fotografiju iz 1916. na kojoj nedostaje samo njen otac, u Alhesirasu. Njen stariji brat Rodrigo je iza nje; preterano ozbiljan za svoje godine, no Rodrigo je uvek preterivao u svemu. Remedios sa setom posmatra sobu, donja usna joj iščezava u nabrekli gornje, kao da se pući pre nego što će briznuti u plač. I donja Ignasija gleda postrance. Luis je ličio na nju, na Remedios; otkako se rodio bio je veoma živahna beba, i na portretu jedino on ima pogled uprt ka nekoj tački u daljini, van fotografskog ateljea. Baba, donja Hosefa, pozira kraj nje i njenog brata, više nagnuta ka devojčici, svečanim, ali nežnim pokretom. Svi su u tamnoj i utegnutoj odeći od teškog materijala, samo je Luis u mantiliću i s belom kapom s krštenja. Na okovratniku Rodrigove košulje počiva ogromna mašna, svilena, baš kao i druga ogromna, teška mašna koju Remedios ima na glavi.

Priseća se da joj je ta mašna smetala, nervirali su je prednji deo haljine i krajevi čipkanih rukava (ličila je na nekakvog osionog barona) i u zadnji čas su joj oko vrata stavili lančić s priveskom device Remedios.

Sibila i Gurđijev, njene dve mačke, posmatraju tu sliku šćućurene na njenim butinama. Od svih među ljudima i životinjskim vrstama, jedino su mačke tajanstvene.

A da nastavi onu priču koju je počela da piše i koja se odvijala u budućnosti? Kroz nekoliko godina koje ona možda neće doživeti. Priču o ženi koja tetovira mesec na potiljku.

Angles, Herona, 1908.

Neprozirna voda reke Ter polako je krivudala u pravcu vira. U kući broj 5 u Industrijskoj ulici, u mestu Angles, jednom od najbajkovitijih gradića na svetu, jedna bremenita žena imala je kontrakcije, upinjala se od prethodnog dana, uz retke pauze za predah.

Majka trudnice iscepa list iz kalendara; bio je 16. decembar 1908. godine.

– Neće se ni danas roditi – vajkala se donja Hosefa Sehalvo.

– Rano je da bismo znali, deset i četrdeset je, ima još vremena do svršetka dana – žalio se šaljivo porodiljin muž.

U dvadeset dva i četrdeset pet sobni sat s klatnom potvrdi njegove reči: njegova supruga počela je ponovo da dahće i još jednom se dugo i silovito napregnula. Lekar, kome je pomagala babica, stade se boriti i prinese ruke polnom organu, raširenom, crvenom i mesnatom.

Stidnica nastavi da se povećava i iz nje izroni jedna modra glava. S tršave kose na glavi novorođenčeta visili su ugrušci krvi.

Žena se otromi i svi pohitaše k njoj. Doktor zaustavi majku i muža jednim prekornim pogledom; pošto je jedino babica smela da priđe, uzela je dete u naručje.

Lekar natopi komad vate kamforom i prinese ga porodilji pod nos.

– Donja Ignasija, probudite se, dođite sebi, molim vas, znate da ćete sada morati da izbacite i posteljicu.

Žena otvori kapke dopola i obnovi snagu, napregnu se uz brektaj, i potekoše joj gorke suze od tolikih vapaja.

– O, kako je lepa! – uzviknu babica posmatrajući porodiljino međunožje.

– Nikada nisam video nešto tako lepo. – Zadivljeni doktor pokaza ogromnu, masivnu i otvorenu posteljicu, koja je visila iz trbuha.

Presekao ju je jednim potezom makaza i pogledi se ustremiše ka srebrnom poslužavniku, ka toj mahovinastoj masi.

– Dobro, dobro, dosta – negodovao je doktor – pobrini mo se za dete i majku.

– Da, da, naravno – promuca otac – još ne znamo kog je pola.

– Devojčica je. – Babičin suvoparni glas odjeknu prostorijom.

– Je li sve u redu? – promuca iscrpljena Ignasija. – Ne želim da je izgubim, doktore, ne želim da umre.

Čovek se unese pacijentkinji u lice.

– Ništa se neće dogoditi, ovoga puta će sve biti dobro, neće biti kao prošlog puta, uveravam vas. Dete je zdravo, požiće. Smirite se, donja Ignasija.

– A zbog čega mi govorite da je posteljica lepa umesto da mi kažete nešto o devojčici? – zacvile Ignasija.

Rodrigo, njen muž, pokuša da je smiri, poljubi je u slepoočnicu.

– Devojčica je veoma, veoma živahna.

Babica završi sa čišćenjem bebine kože i pokaza je porodilji.

Ignasija prebroja prste na rukama i na nogama; laknu joj kad utvrdi da nema nikakvog poremećaja. Primeti da njen muž nije pogrešio, telašce se koprčalo u babičinom naručju, a oči, premda staklaste, već su pomno posmatrale jednu tačku na tavanici.

– Zvaće se Remedios – prošaputa majka – po našoj pokojnoj curici i po devici Remedios; tako ćemo se istovremeno sećati i njene sestrice i device. Krstićemo je imenom Marija Remedios Alisija Rodriga Varo i Uranga.

Imala je mačje lice, mjaukala je poput mačke. Prihvatila se majčine bradavice sa instinktivnom i stoletnom glađu. Grizla je, željno je stezala desni dok bradavica nije prokrvarila, a krv se pomešala s majčinim mlekom. Malena ruka je pritiskala dojkju i vukla svoju beživotnu pupčanu vrpcu.

Pupak je otpao; beše to jedna ružna krasta. Njena baba se postarala da je posadi kraj ružičnjaka u bašti, za vreme punog meseca. Isto to su učinili i kada su joj isekli prve noktiće. Donja Ignasija odluči da otkopa i pojede pupak svoje ćerke, zbog sujeverja, nagoni.

– Liči na žuto mače – prozbori Rodrigo, stariji brat.

Jedan dan su je poredili s ptičicom, drugi s mačkom, stalno s nekom drugom životinjom. Kasnije, kada je bude video kako pliva, njen otac će reći da se kreće i talasa poput delfina.

Svoje prve korake načinila je u dvorištu, uzela je šaku zemlje i pojela. Tada je dobila prvi ukor, prvi prekora; napravila je grimasu i zaplakala. Plakala je celog popodneva, cele noći, celog života.

Dopao joj se ukus zemlje; kasnije je, kradomice od odraslih, mazala zemlju na hleb. Sisala je neoljuštene pomorandže, i dobila rasekotine u uglovima usana, žvale, saopštio je

lekar. Lečili su je štapićima s vrhovima obavijenim vatom, koje su umakali u metilensku plavu boju. Usta su joj postala plavetna. Počeli su da joj rastu plavi zubi, i cela je postala plava.

Susedi i porodični prijatelji ukazivali su na to da devojčica ima bujnu maštu, neki su je hvalili, a neki sažaljevali, tvrdeći da će to biti pogubno za njenu budućnost.

– Remedios će biti velika umetnica – naglašavao bi otac ne uzbuđujući se odviše.

– Ne možemo reći da je naročita lepotica, simpatična je, ružna, ali simpatična – govorila je njena baba.

Još kao devojčica prisećala se kako je morala da pliva kroz nekakvu lepljivu, uljastu tečnost, i da joj je glava bila obrubljena nekakvom kremastom, tačnije masnom površinom, kao da je izranjala iz nekakvog punomasnog sira. Tako je pripovedala o svom dolasku na svet, i ljudi bi dugo ostali veoma ozbiljni, mada je uvek bilo i nekoga ko bi se zakikotao; tada bi mu se ostali pridružili i grohotno bi se smejali toj ludoj devojčici ili veštici koja je, kao retko ko, umela da pripoveda o svom rođenju.